

Fragment uit *Oorlog in inkt*, Suzanne Wouda, Annemarie van den Brink & Steef Liefing (ill.), Ploegsma, 2020.
Dit fragment mag uitsluitend voor educatieve doeleinden worden gebruikt en niet verder worden verspreid.

22

In de nacht van 9 op 10 mei 1940 vlogen er Duitse vliegtuigen over Nederland in de richting van Engeland. Boven de Noordzee draaiden ze plotseling en gingen terug naar Den Haag, waar ze parachutisten dropten. Er verschenen Duitse bommenwerpers om de vliegvelden in de buurt te bombarderen. Het plan was om de Nederlandse verdediging te verzwakken om Den Haag in te kunnen nemen, want in de stad bevond zich de regering en koningin Wilhelmina...

In Wassenaar, vlak bij Den Haag, woonde Yvonne van de Pitte met haar ouders en haar oudere zus Judith. Haar vader werkte voor het Belgische consulaat. In de vroege ochtend van 10 mei zit Yvonne met Judith in de kelder van hun huis.

Vandaag niet

*de oorlog van Yvonne
(II jaar) uit Den Haag*



10 MEI 1940

23

Judiths stem trilt als ze voorleest.

Yvonne hoort wat ze zegt, maar de woorden blijven niet hangen. Alsof ze aan een touwtje zitten en iemand ze door haar andere oor weer naar buiten trekt. Zoef, weg.

Het is koud in de kelder. Geluiden sijpelen naar binnen: voetstappen boven haar hoofd. Haar moeder, kriskras door het huis, als op een speurtocht. Daardoorheen papa's bromstem aan de telefoon. En zonder hapering een zwaar gedreun in de verte. Gedreun waar ze wakker van geworden was.

Ze doet haar ogen dicht en ziet halve witte rondjes, schommelend in de wind. De lucht is er vol mee. Onder elk rondje een Duitse soldaat. Ze stelt zich voor dat er één op hun dak landt, langs de regenpijp naar beneden glijdt en tussen de lelietjes-van-dalen valt. Dat zijn geweer afgaat, de kogel door het raam gaat...

'Denk je dat de parachutisten hier ook komen?'

Eerst dacht ik dat het onweer was.

Judith antwoordt niet. Voorlezen, dat is haar opdracht. Wat er ook gebeurt. Ook al bibbert je stem. Ook al komen de Duitsers, of valt er een bom en storten de muren in... Blijf je zusje voorlezen!

Yvonne zucht. Dat stomme verhaal! Ze wil zien wat er gebeurt. Hoe kan iemand voorlezen als het buiten oorlog is? In deze muffe ruimte waar het ruikt naar natte sokken van tien dagen oud?

Maar Judith leest vastberaden door. Ze stopt pas als de deur opengaat en hun vader bovenaan de keldertrap staat.

‘Kom, we vertrekken zo.’ Zijn stem zit vol ongeduld.

Judith klapt het boek dicht. ‘Waar gaan we heen?’

‘Naar het huis van baron Ruzette in de ambassadewijk. Voorlopig.’

In de hal staat mama te wachten met wat koffers. Daar zit vast alleen kleding in. Yvonne denkt aan de poppen op de plank bij het bed, het sprookjesboek op haar nachtkastje. Spullen waar niemand aan mag komen. Zeker geen Duitsers die uit de lucht zijn komen vallen.

‘Komen we wel terug?’ vraagt ze.

Papa wijst op zijn ene oog. Dat oog van glas dat altijd dwars door haar heen lijkt te kijken. ‘We komen terug,’ zegt hij.

Ze haalt opgelucht adem, pakt een van de koffers en loopt achter Judith aan naar de voordeur. In de hal aarzelt ze. Het schieten klinkt dof en ver weg, maar harder dan in de kelder. Het is echt oorlog, beseft ze. Die kelder met die dikke muren is zo gek nog niet. Ze voelt haar vaders hand in die van haar en haalt diep adem.

Buiten kijkt ze eerst naar de lelietjes-van-dalen en dan naar de lucht. Geen parachutist te zien. Hopelijk zijn ze weggewaaid, de zee in.

Als ze in de auto zitten met hun koffers op schoot sist Judith: ‘Tss, dat van dat oog gelóóf je toch niet nog steeds?’

Yvonne haalt haar schouders op.

Papa’s oog. Zijn glazen oog. Het echte is hij kwijtgeraakt vlak voor het einde van de oorlog in 1918. In het Bos van Houthulst. Toen hij erover vertelde was het net of het oog eruit was gevallen tijdens het wandelen. Maar het kwam door een granaatscherf. Door oorlog. Als hij erover vertelt, eindigt hij zijn verhaal altijd met: ‘Gelukkig heb ik er een heel speciaal oog voor teruggekregen. Een oog dat de toekomst kan zien.’

25

De auto stopt voor het huis van de baron. Hier klinkt het schieten harder, alsof ze naar de oorlog toegegaan zijn. Of is die dichterbij gekomen? Mama pakt Yvonne’s hand stevig vast en ze haasten zich naar het huis. Zodra ze de hal in lopen komt de kleine baron, zoals Yvonne Albert altijd noemt, aan gehuppeld met een grote stapel Mickey Mouseboeken onder zijn arm geklemd. Onderweg verliest hij er een paar.

Mama geeft Yvonne en Judith een duwtje. ‘Gaan jullie maar met Albert mee.’ Dan lopen jullie ons niet in de weg, zegt haar blik.

Ze volgen het spoor van Mickey terug naar Alberts kamer die vol staat met bouwmodellen van treinen, schepen en vliegtuigen. Tegen de muur een bureau met papier en kleurpotloden, een spaarpot en een stapel boeken. Yvonne

loopt naar het raam, de oorlog trilt in het glas, maar buiten is niets anders te zien dan de achtertuin met de hoge bomen.

Het is veel later als hun vader hen komt halen. Zijn gezicht staat veel ernstiger dan vanmorgen.

‘We slapen op de [ambassade](#),’ zegt hij.

Albert en Judith lopen achter hem aan de kamer uit, maar Yvonne blijft staan. Papa komt terug, zakt op een knie voor haar neer. ‘Jij wilt zeker naar je poppen? Ik zou mijn boeken wel willen halen, alleen is het er niet veilig.’

‘Wanneer gaan we dan naar huis?’

26

‘Vandaag niet,’ zegt haar vader. ‘Niemand weet hoelang dit gaat duren. De Duitsers willen Den Haag veroveren en de koningin gevangennemen.’ Zijn oog glanst. ‘Wees maar niet bang. Ze zullen haar niet krijgen.’

Opnieuw een kelder. Hier ruikt het niet naar natte sokken, maar naar oude boeken, stof en vergeeld papier. Yvonne ligt in bed, haar jurk zit om haar lijf gedraaid en haar kousen zijn veel te warm, maar ze is klaar om op te springen als het [luchtalarm](#) gaat. Alle spieren in haar lijf staan strak gespannen, haar mond is droog. Wat zou ze graag uit bed gaan, naar buiten gluren. Heel even maar, gewoon om te zien of ze veilig zijn. Niet weten wat er aan de hand is, niets kunnen zien, dat voelt erger dan de oorlog wél zien. Wat als de Duitsers de ambassade omsingelen? Ze spitst haar oren. Het enige geluid dat ze hoort, is het gesnurk van de dienstmeid. Ze draait zich zuchtend om.

‘Ben je nog wakker?’ De stem van Judith, heel zacht.

‘Ja, ik moet steeds denken aan de parachutisten. Wat als die hier landen? Of als er bommen vallen?’

Het blijft even stil, dan schuift Judith naar haar toe. ‘Zal ik je een verhaal vertellen?’ Hun hoofden liggen nu vlak bij elkaar, ze kan Judiths ademhaling op haar wang voelen. Haar lijf ontspant een beetje als haar zus begint te fluisteren. ‘In een ver, ver land, leefde eens een...’

Mama zit aan tafel met hun koffers bij haar voeten en haar jas op haar schoot. Zo zit ze al twee dagen. Ze doet alsof ze leest, maar ze heeft al heel lang geen bladzijde omgeslagen. Yvonne tekent een vogel die ze in de achtertuin zag. In haar hoofd duizelen de vragen. Of de Duitsers de koningin al te pakken hebben, of hun huis er nog staat, haar poppen op het plankje...

27

Als papa binnenkomt, kijkt haar moeder vragend op. Papa knikt. Het is net of haar ouders een soort geheimtaal spreken. Dingen die zij niet mag weten. Zo gaat het al sinds vrijdag. Haar vader komt binnen, mompelt iets wat zij niet snapt, en vertrekt weer.

Maar nu gaat hij aan tafel zitten en kijkt zoals hij doet als hij uit de Bijbel wil gaan voorlezen. ‘Luister eens... Jullie moeten je erop voorbereiden dat we niet meer naar huis gaan. Onze soldaten verliezen terrein, het is hier niet langer veilig. Ik heb geregeld dat we met een schip naar Engeland kunnen.’

Er zitten nu zo veel vragen in Yvonne's hoofd dat ze de doorgang naar haar mond blokkeren. Er komt er geen één uit, ze hakkelt maar een beetje. Judith en mama zwijgen.

Papa gaat verder: ‘Het zal echt niet voor heel lang zijn. De rest van de wereld laat dit niet zomaar gebeuren. Er zijn al Engelse soldaten in Hoek van Holland, Fransen in Zee-land...’

Het klinkt opgewekt, maar zijn ene oog kijkt weg, alsof dat het er niet mee eens is.

13 MEI 1940

28 Yvonne staart naar het hoopje as in de haard. Alles wat er over is van belangrijke papieren van de ambassade die niet in Duitse handen mogen vallen. Net als ze op wil staan, klinkt er rumoer op de gang. Iemand roept: ‘Het is tijd. De bussen zijn er. Opschieten.’

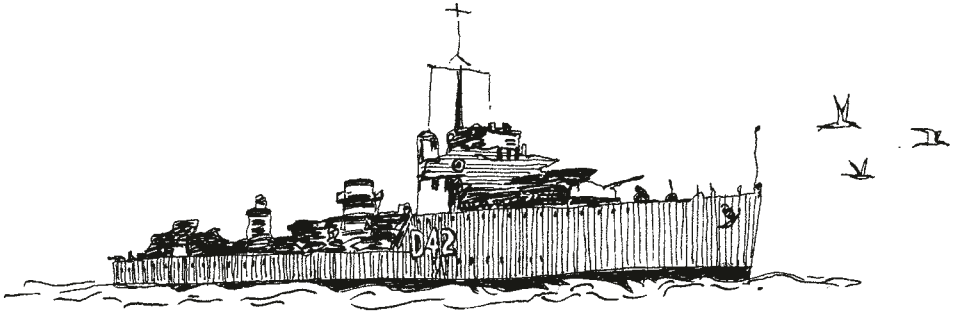
Hand in hand loopt Yvonne met haar zus naar de voorste van twee autobussen die daar staan te ronken. De bus vult zich met mensen van de ambassade. Alle gezichten staan strak, alsof ze op een uitje gaan waar niemand zin in heeft.

‘Gaan we eerst naar België?’ vraagt Judith aan papa.

‘Nee, naar Hoek van Holland en vandaar met een *torpedojager* naar Engeland.’

Yvonne kijkt naar buiten. Het lijkt een gewone dag. Wat wolken waar de zon tussendoor piept. Duiven op het dak. Huizen met kapotte ruiten. Gaten in de weg. Niemand op straat, alleen soldaten. Koeien in de weilanden. Een neergehaald vliegtuig. Korenbloemen. Rookwolken. En verderop Engelse soldaten, hoe dichterbij Hoek van Holland, hoe meer. Ze graven greppels of staren naar de lucht door het vizier van hun geweer.

Dus zo ziet oorlog eruit.



Dus zo ziet oorlog eruit, denkt ze. Ze pakt Judiths hand weer en houdt die stevig vast.

29

Het schip is net een van Alberts bouwmodellen in het groot. D42, staat er in enorme tekens op de zijkant en het dek is gevuld met kanonnen en mitrailleurs die omhoog zijn gericht.

‘De HMS Windsor,’ zegt papa. ‘De Nederlandse regering gaat ook mee.’

Yvonne tuurt naar het dek. Die regering kan haar niks schelen. Ze heeft alleen maar oog voor de kanonnen.

Afweergeschut. Voor Duitse bommenwerpers...

Wat later staat ze aan boord, ingeklemd tussen de mensen staat ze te wachten. Haar hart bonkt. Ze wil weg, liefst zo snel mogelijk. De lucht lijkt een oorlogsfilm waar ze wel naar moet kijken. Met rook en vliegtuigen. Heel dichtbij en heel echt.

Als de avond valt, gaan ze via een steil trapje naar beneden. Papa helpt haar de tredes af, zijn glazen oog traant. Benedendeks in de machinekamer is het benauwd en de geur van diesel prikt in haar keel. Alleen door de open patrijspoorten stroomt wat koele lucht naar binnen.

'Put on life jackets,' roept een van de soldaten. Hij deelt vesten uit met een gat voor je hoofd en demonstreert hoe je het met een slangetje kunt opblazen. Judith en Yvonne helpen elkaar met de riempjes.

'Staat je goed,' zegt Judith.

30 Yvonne knikt, maar ze kan alleen denken aan het koude water, de diepe Noordzee. Ze voelt het schip deinen op de golven. Ondanks de hitte rilt ze. Mama slaat een arm om haar en Judith heen. Ze wou dat ze vertrokken. Waarom duurt het zo lang?

'Wees maar niet bang,' zegt papa. 'Zag je die kanonnen aan dek? Die schieten alle vliegtuigen uit de lucht. We zijn in Engeland voor je het weet.'

Yvonne hoort de trilling in zijn stem. Hij wijst niet op zijn glazen oog, zoals hij anders altijd doet. Misschien heeft Judith gelijk, is ze te oud voor dat soort onzin.

De motoren zwellen aan en het schip komt in beweging, ze varen de haven uit. Eindelijk. Weg van de oorlog.

Niet veel later wordt de schommeling sterker. Yvonne maag schommelt mee en ze fluistert: niet misselijk worden, niet misselijk worden... Maar haar maag doet waar-ie zelf zin in heeft en draait zich om.

Ineens klinkt er een bel boven alles uit. De soldaten vliegen naar het dek. Yvonne hoort het schurende en piepende

geluid van metaal op metaal. Daarna een monotoon gebrom, dat steeds harder wordt. Eerst weet ze niet wat het is, maar dan herkent ze het. Opnieuw draait haar maag zich om, maar nu van angst. Haar moeder kreunt en drukt hen steviger tegen zich aan. Om hen heen fluisteren mensen: 'Een Duits vliegtuig.'

Yvonne houdt haar adem in. Een Duits vliegtuig... en zij zijn schietschijf. Midden op zee. Ze probeert aan leuke dingen te denken. Aan Mickey Mouse en de poppen op de plank boven haar bed. Het lukt niet. Ze denkt aan explosies en vuur, een rookkolom op open water en de diepe, diepe zee. Ze knijpt haar ogen dicht. Boven haar hoofd klinkt geratel alsof het schip een slaginstrument is en iemand er met stokken woest op slaat. BOEM RAKKETAKKETAK, BOEM RAKKETAK. Het gebrom zwelt verder aan, als dreunen klinkt het nu, recht boven hen. Daardoorheen het geratel van kanonnen. Duizendmaal harder dan de oorlogsgeluiden van die eerste dag. Ze drukt haar handen tegen haar oren en maakt zich zo klein mogelijk. Alles trilt.

31

Het is niet waar, denkt ze. Niet weten wat er aan de hand is, niets kunnen zien, is beter dan dit.

Gaan ze naar huis? Vandaag niet.

Gaan ze dood? Vandaag...

Een harde knal, gevolgd door een sissend geluid snijdt al haar gedachten af. En ze wacht. Ze wacht op het moment dat de wand scheurt, het schip splijt. Ze wacht op vuur en water.

Maar er gebeurt niets.

Het is heel stil. Ze laat haar adem ontsnappen. Dan hoort ze gejuich.

Het Duitse vliegtuig was brandend naar beneden gehaald.

‘Hij is neergehaald,’ zegt haar vader. ‘Ik zag hem in zee storten.’

Ze omhelzen elkaar. De kanonnen zwijgen. Alleen haar maag klotst nog na en ze pakt een emmer.

14 MEI 1940

Het is rustig in de machinekamer. Sommige mensen slapen nog. Mama in een hangmat, Judith op de bank. Papa heeft zijn ogen dicht, maar Yvonne weet dat hij wakker is. Hij knipoogde net naar haar en wees even op zijn glazen oog. Ze staat op het bankje en kijkt door de patrijspoort naar buiten. Frisse lucht stroomt over haar gezicht, haar maag is helemaal leeg en rustig. In de verte ziet ze een haven met een vlak, groen land erachter. Engeland. Harwich in het ochtendlicht.

32

Op 10 mei verliet Yvonne met haar ouders hun huis in Wassenaar. Ze bleven enkele dagen op de Belgische ambassade terwijl de Duitsers steeds meer terrein wonnen. In Hoek van Holland waren er Engelse soldaten aangekomen. Zij kregen eerst de opdracht om het Nederlandse leger te helpen. Toen het ernaar uitzag dat Nederland zou gaan verliezen, werd besloten dat koningin Wilhelmina weg moest uit Den Haag. Zij vertrok in de ochtend van 13 mei 1940. Later die dag vertrok ook de Nederlandse regering, aan boord van de HMS Windsor, net als Yvonne en haar familie.

Net buiten de haven werd de HMS Windsor gebombardeerd,

maar gelukkig vielen de bommen in zee en werd het vliegtuig neergehaald. De volgende dag kwam Yvonne veilig in Engeland aan.

Op aanraden van haar vader schreef ze op wat ze hadden meegemaakt. Halverwege de tweede bladzijde zijn de hoofdletters D van het woord Duitsers doorgestreept. Yvonne schreef: De hoofdletters d van Duitsers heb ik doorgestreept want ze zijn het niet waard met een hoofdletter geschreven te worden! Het gezin keerde pas na de oorlog terug naar Nederland.